

району Дніпропетровської області. Після мобілізації був відправлений на передову в район села Іскрівка для звільнення навколишніх сіл. Але під час звільнення села Іскрівка в кінці жовтня 1943 року він від отриманих поранень помер в медсамбаті. Єванжеліна Кульшенко говорить, що Яків Кукленко був з села Олексіївка, що на Дніпропетровщині. Як тільки в село вступили регулярні частини радянської армії, його, а разом і з ним багато його однолітків, було мобілізовано і зараховано до одного підрозділу. Я. Кукленку на той момент було теж вісімнадцять років. Після мобілізації його з однолітками було відправлено на передній рубіж бойових дій в район села Іскрівка, де відбувалися жорстокі бойові дії, в ході яких Я. Кукленко загинув.

Проаналізувавши свідчення очевидців тих подій, ми дійшли висновку, що радянське командування ставилося до українців, які пережили окупацію, переважно як до «ворогів народу». Сталінський тоталітарний режим використовував військові мобілізації не лише для поповнення діючої армії живою силою. Вони водночас стали своєрідним інструментом помсти населенню, що залишилося на окупованій Вермахтом території і повинні були власною кров'ю «змити провину перед Батьківщиною та її великим вождем Сталінім». Найбільш виразно це виявилось у відношенні до українського населення, ставши також і методом боротьби режиму з українським визвольним рухом.

Тема «чорносвитників» далеко не вичерпана – ми ще не маємо реальної та повної картини подій. Поки що не можемо точно окреслити характер і масштаби цього, без перебільшення, злочину тоталітарної системи проти людяності та гуманізму.

Список використаної літератури

1. Гриневич В. Військові мобілізації в Україні 1943–1944 років. «Ви повинні змити власною кров'ю провину перед Батьківщиною і її великим вождем товаришем Сталінім». *Дзеркало тижня*. 2005. 2 вересня.
2. Гриневич В. Радянські військові мобілізації в Україні. Історія українського війська (1917–1995). Л.: Світ, 1996.
3. Гриневич В. Між молотом і ковадлом. *Український тиждень*. 2013. № 6 (274). 7 лютого. С. 50–53.
4. Дорошенко М. Українська трагедія. Спогади з Другої світової війни. Нью-Йорк, 1980. С. 59.
5. Кульшенко Є. «Як обірвана струна». *Трудова слава*. 2010. С. 2.
6. Кульшенко Є. «Танки не пройшли». *Трудова слава*. 1978. С. 2.

Єсіна Софія Сергіївна

здобувач вищої освіти 1 курсу,
Ядловська Ольга Степанівна
 доцент кафедри соціально-гуманітарних
 дисциплін, кандидат історичних наук
 (Дніпропетровський державний
 університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО АПАРАТУ НА ЗАПОРІЗЬКІЙ СІЧІ

Козацтво від початку створення перебувало осторонь кріпосницької системи, виступаючи її заклятим ворогом і уособлюючи в собі вольницю. Поступово, в умовах постійної небезпеки, виникла потреба до об'єднання у спільноту, яка згодом почала значитись як військово-політична організація. Відзначаючи специфічні риси політичної організації запорозького козацтва, Січ називають «козацькою республікою», для якої були характерними тільки їй притаманні демократичні риси.

Українська козацька держава XVII ст. пройшла різні фази розвитку, що позначились на її кордонах, устрої та державно-правовому становищі. Найбільший розквіт Запорозької Січі припадає на XVI – XVII ст. У ній сформувалась самобутня організація козацького самоврядування, яка згодом лягла в основу державного механізму Гетьманщини. Так, вищим органом влади Запорозької Січі була військова рада за участю всіх козаків, скликалась за потребою, а обов'язково – 1 січня і 1 жовтня, обирала на рік уряд Січі – військову старшину, а також місцеві органи влади – паланкову і курінну старшину, керувала всіма важливими справами Січі, зокрема, проводила внутрішню і зовнішню політику [1].

Поступово формувался командно-управлінський апарат Запорозької Січі. З'явилися різні військові посади. Суддя чинив суд над порушниками козацьких законів, видав кошторисом і міг виконувати обов'язки кошового отамана. Писар очолював військову канцелярію й письмово оформляв найголовніші січові справи. Осаул видав організацією військових загонів та їхнім вишколом. Обозний командував артилерією, дбав про її розташування й забезпечення усім необхідним. Нижчу ланку командного апарату становили курінні отамани. Усі командні посади були виборними, що забезпечувало високу військову вправність командного складу козацтва [2] та свідчило про демократичні засади політичного устрою.

Повний штат керівного складу запорозьких козаків налічував велику кількість осіб, послідовні ступені якого виглядають так: кошовий отаман, суддя, осаул, писар, курінні отамани, військові чиновники

та похідні й паланкові начальники. Перші чотири з перелічених посадових осіб, становили власне так звану військову старшину, яка відала всіма справами Війська Запорозького Низового, а наступні після них службові особи лише допомагали головним і виконували їх волю й накази. Кошовий отаман об'єднував у своїх руках військову, адміністративну, судову й духовну владу. У воєнний час кошовий був «головним командиром», у мирний – «конституційним» володарем Запоріжжя, керував усіма областями козацьких вольностей, «володів життям і смертю кожного з козаків». Військовий суддя – друга після кошового особа в Запорізькому Війську, розглядав кримінальні й цивільні справи, після яких виносив вироки злочинцям, однак остаточну ухвалу залишав кошовому отаману або військовій раді. Військовий писар відав усіма письмовими справами війська; надсилав накази по куренях, вів усі рахунки; писав папери до володарів і вельмож від імені всього Запорізького Війська; приймав усі листи, що надходили у Січ на ім'я кошового та всього війська. Військового осавула обирала загальна рада простих козаків низового товариства. Обов'язки: стежив за ладом і пристойністю серед козаків у мирний час у Січі, а у воєнний – у таборі; стежив за виконанням судових вироків за рішенням кошового чи всієї ради як у Січі, так і у віддалених паланках війська; приймав хлібне й грошове жалування; захищав інтереси війська на прикордонній лінії; стежив за ходом битв [3].

Зібрання козаків за їх власної ініціативи називалося чернецькою радою. Були також ради, що проводилися на репрезентативній основі депутацій від куренів, або ж винятково старшинські. На Січі існував військовий суд, який у своїй діяльності керувався козацьким звичаєвим правом, що склалося на основі тогочасного звичаєвого права, пристосованого до умов життя січової громади. Писаних правових норм не існувало. Їхній зміст розкривався через наведення відповідних прикладів-аналогій у процесі самого судочинства. Найтяжчими серед злочинів вважалися зрада, порушення військової дисципліни, вбивство товариша (козака) й посягання на січове майно [4].

Отже, політичний устрій Запорозької Січі був своєрідним сплавом жорсткої військової дисципліни і демократії. Запорізькі козаки мали власне начальство, яке зазвичай щороку змінювалося й неодмінно було нежонатим. Вищим органом влади на Січі була козацька рада, право участі в якій мали всі без винятку козаки. На той час Запорозьке козацтво виробило власні норми соціального порядку, які найбільше відповідали національному характеру українців і їх потребам. Усі здобутки доби Запорозької Січі мали значний вплив на творення нової української держави.

Список використаної літератури

1. Становлення системи центральної адміністрації Гетьманщини. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=798> (Дата доступу: 14.09.2021)
2. Державний устрій козацтва. URL: https://pidru4niki.com/istoriya/derzhavniy_ustriy_kozatstva (Дата доступу: 14.09.2021)
3. Козацький устрій. URL: <https://sites.google.com/site/svyatoshinstation/dola-kozakiv> (Дата доступу: 14.09.2021)
4. Запорозька Січ. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Zaporozka_sich (Дата доступу: 14.09.2021)

Завгородня Маргарита Романівна
здобувач вищої освіти 1-го курсу
Руських Ірина Валеріївна
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Державотворення є складною і багатоаспектною проблемою сучасної України. Вона потребує пильної уваги спеціалістів, оскільки стан державотворення в країні відображається на усіх сферах суспільного життя (економічній, політичній, соціальній та інших).

Два десятиліття тому навіть найбільш далекоглядні науковці не могли передбачити, що процес становлення незалежної України буде таким складним, тривалим, суперечливим і навіть болісним. У країні й досі не сформовано ефективної і по-справжньому демократичної влади, яка так необхідна для адекватної відповіді суспільства на нові виклики історії. Ще не розбудовано ефективної економіки, а тому сучасна міжнародна фінансово-економічна криза дуже негативно вплинула на країну. Значно погіршилося геополітичне становище. Й досі в українському суспільстві не склалося соціально-політичної єдності, йому бракує справжнього патріотизму, і таке становище в деяких регіонах набуло загрозливого характеру [1, с.